

شیوه کاربرد فیلم آموزشی در الگوهای تدریس

محمد تقی زائری

هنگام استفاده از این الگو، تفکر منطقی را به عمد کنار می‌گذاریم و به دنیایی خیال‌انگیز و غیرمنطقی وارد می‌شویم. این الگو بر ایجاد فرصت تفسیر و تأویل شخصی تأکید دارد. در آن بعد عاطفی با استفاده از شبیه‌سازی و انواع قیاس به جریانی عقلانی تبدیل می‌شود.

مراحل الگوی تدریس بدیعه‌پردازی

۱. تعریف اولیه
۲. قیاس مستقیم
۳. قیاس شخص
۴. قیاس تضاد
۵. توصیف خلاق

تعریف اولیه:

موضوع اولیه را معلم و دانش‌آموز تعریف می‌کنند. در این بخش، می‌توان از فیلم‌های مستند، یا آموزشی استفاده کرد.

قیاس مستقیم:

این بخش مشارکت دانش‌آموزی نتیجه رضایت‌بخشی خواهد داشت. مهم این است که پس از تماشای آن، دانش‌آموز خود مراحل قیاس را طی کند.

۳. الگوی تدریس پژوهش‌آموزی^۲

روحیه پژوهشگرانه و جست‌وجوگرانه دانش‌آموزان موجب یادگیری و یافتن زوایای تازه‌ای از موضوع خواهد شد.

فیلم آموزشی را می‌توان بخشی از کلاس و طرح درس قرار داد و آن را به‌عنوان جزئی در کل الگوی تدریس در نظر گرفت و برای آن اهداف رفتاری مشخص را در طرح درس تبیین نمود.

۱. الگوی تدریس فیلم آموزشی

یک شیوه کاربرد فیلم آموزشی در الگوی تدریس، تهیه و تدوین فیلم است که در سه بخش است. به‌طوری که بخش اول در ابتدای کلاس وظیفه آزمون ورودی را برعهده داشته باشد و بخش دوم به تبیین مفهوم درسی بپردازد و بخش سوم به‌عنوان نتیجه و آزمون خروجی در انتهای کلاس پخش می‌شود. در این حالت، فرصت پرسشگری و تبیین اجزای فیلم به عنوان بخش‌های مختلف طرح درس معلم وجود دارد و فیلم بیشترین تأثیر خود را در تسهیل ارتباط و تعمیق فرایند یاددهی - یادگیری خواهد داشت.

۲. الگوی تدریس مقایسه‌ای (بدیعه‌پردازی)^۱

هدف این الگو افزایش تفکر خلاق و رشد خلاقیت در گروه و فرد است. از آنجا که فیلم آموزشی با تأکید بر انگیزش، نیروی نوآوری، ایجاد رفتار نامتعارف و غیرمعمول، گرایش به کارهای بی‌پایه، ابتکار و کنجکاوی باعث بروز و افزایش خلاقیت در فرد می‌شود، در این شیوه می‌توان به‌صورت ترکیبی از آن بهره جست.

برای یادگیری شیوه‌های پژوهشی، فراگیرندگان باید مهارت‌ها و توانمندی‌هایی را در زمینه جست‌وجو و آماده‌سازی اطلاعات به‌دست آورند.

در این شیوه، معلم دانش‌آموزان را با مسئله خاصی مواجه می‌کند و با چند سؤال تفکر برانگیز آنان را تهییج می‌کند تا برای یافتن پاسخ به جمع‌آوری اطلاعات بپردازند.

مراحل الگوی تدریس پژوهش‌آموزی

۱. مشخص کردن مسئله

۲. بیان مسئله

۳. جمع‌آوری اطلاعات

۴. تجزیه و تحلیل اطلاعات

۵. ارائه گزارش

یک فیلم مرتبط با متن درس، می‌تواند ذهن دانش‌آموزان را درگیر موضوع کند.

تولید فیلم توسط دانش‌آموزان هم می‌تواند در بخش جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها صورت پذیرد که این شیوه به نوع موضوع انتخابی آنان هم ارتباط دارد. در نهایت، تصاویر ضبط شده به‌عنوان بخشی از محتوای پژوهشی پس از بررسی و ارائه یافته‌های پژوهشی ارائه می‌شوند، مثلاً دانش‌آموزی که پژوهش او دربارهٔ مراحل رشد لوبیاست، می‌تواند تمامی مراحل را تصویربرداری کند و در پایان، تصاویر مرتبط را همراه یافته‌های پژوهشی خود ارائه نماید.

۴. الگوی تدریس کاوشگری^۳

کنجکاوی و کاوشگری به‌طور ذاتی در کودکان وجود دارد (هانت، ۱۹۸۲) اما ورود به جامعه و مدرسه این روحیه را تضعیف می‌کند و کودک را در مقابل سؤالات ذهنی‌اش منفعل می‌سازد. در این شیوه، با برهم زدن تعادل از طریق ایجاد یک موقعیت دشوار یا معماگونه پایه و اساس فعالیت‌های آموزشی شکل می‌گیرد. مهم‌ترین تفاوت این الگو با الگوی پژوهش‌آموزی مربوط به شروع آن است.

اجرای گام اول: این الگو از طریق ارائه یک موقعیت‌اسرارآمیز، ابهام‌دار، مهیج و غیرمعمول و به منظور برهم زدن تعادل ذهنی دانش‌آموز صورت می‌گیرد.

مراحل الگوی تدریس کاوشگری:

۱. برهم زدن تعادل

۲. پرسشگری

۳. فرضیه‌سازی

۴. آزمایشگری

۵. تحلیل و نتیجه‌گیری

در این شیوه فیلم می‌تواند در مرحلهٔ اول و چهارم مورد استفاده قرار گیرد؛ به این ترتیب که معلم با انتخاب یک فیلم آموزشی خاص، شرایط معمول یا حتی مطلوب ذهن دانش‌آموزان را مغشوش می‌کند و سپس پرسشگری دانش‌آموزان در این مورد آغاز می‌شود. معلم در این مرحله به جای پاسخ دادن، عطش جست‌وجو

را در دانش‌آموزان زیاد می‌کند تا آن‌ها برای خود فرضیه بسازند. در مراحل آزمایش و پیگیری برای یافتن پاسخ فرضیه و تأیید یا رد آن دانش‌آموز می‌تواند با استفاده از دوربین مشاهدات و آزمایش‌های خود را ثبت کند و سپس، در مرحله تحلیل و نتیجه‌گیری از آنچه تصویربرداری کرده است، استفاده نماید.

۵. الگوی تدریس ساخت‌گرا

در این شیوه، دانش‌آموزان طی تلاش برای حل مسائل علمی، دائماً فرصت سازماندهی و بازسازی یادگیری خود را دارند و می‌توانند راه‌های تازه‌ای را امتحان کنند. شکل این کلاس‌ها مانند کارگاه‌های آموزشی است.

مراحل تدریس الگوی ساخت‌گرا

۱. درگیر کردن

۲. کاوش

۳. توصیف

۴. شرح و بسط

۵. ارزشیابی

فیلم آموزشی در این الگوی تدریس در مراحل اول، دوم و چهارم می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

در مرحله اول با پخش یک فیلم آموزشی می‌توان موضوع مرتبط را ارائه نمود. از آنجا که فیلم آموزشی جذابیت دارد و می‌تواند حس کنجکاوی را برانگیزد، در صورتی که درست انتخاب شود می‌تواند دانش‌آموزان را به فعالیت وا دارد.

در مرحله دوم، یکی از شیوه‌ها برای ثبت مشاهدات دانش‌آموزان، تحقیق میدانی باشد.

در مرحله چهارم، معلم برای ترغیب دانش‌آموزان به تلاش بیشتر، می‌تواند از فیلم آموزشی در کنار سایر رسانه‌ها استفاده کند. البته فیلم نباید پاسخ سؤال‌ها را به‌طور مستقیم در اختیار دانش‌آموز قرار دهد.

۶. الگوی تدریس دریافت مفهوم

این الگوی با هدف کمک به دانش‌آموزان برای یادگیری مؤثرتر مفاهیم ایجاد شده است. به این ترتیب که نمونه‌ها در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرند و آن‌ها از طریق مقایسه به مفاهیم دست می‌یابند.

۱. ارائه نمونه‌ها

۲. دستیابی به مفهوم

۳. تحلیل شیوه تفکر

در این شیوه، فقط در مرحله اول می‌توان از فیلم آموزشی کمک گرفت. استفاده از فیلم باعث فعال‌تر شدن و تفسیرگرایی بیشتر دانش‌آموزان برای درک درست مفاهیم خواهد شد.

* پی‌نوشت‌ها

۱. نظریه الگوی تدریس بدیعه‌پردازی را ویلیام